

JUHLAJULKAISU

**SUOMALAINEN
LAKIMIESYHDISTYS**

1898 · 22/10 · 1948

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

TOIMITUSKUNTA:

AARNE REKOLA

V. MERIKOSKI

TAUNO TIRKKONEN

ILMARI MELANDER

TYRVÄÄN KIRJAPAINO OY - VAMMALA 1948

ISSN 0356-7222

ISBN 978-951-855-702-2 (PDF)

Inkeri Anttila

Eräitä suosimisrikosta koskevia näkökohtia

Rikoksen suosimiseksi nimitetty, RL 16 luv. 20 §:ssä mainittu rikos on mielenkiintoinen monestakin syystä, eikä vähimmin rikosoikeuden systematiikan kannalta. Kyseessäoleva rikollinen toimintamuoto on aikoinaan meidänkin oikeudessamme käsitetty erääksi osallisuuden lajiksi,¹ ja senkin jälkeen kun se jo osallisuudesta pystyttiin erottamaan, sitä koskevan säännöksen katsottiin kuuluvan rikoslain yleiseen osaan. Näin oli asianlaita nykyisen rikoslakimme valmistelutöissä. Vaikka jo vuoden 1879 ehdotuksessa korostettiin suosimisen ja osallisuuden eroa, suosimista koskevat säännökset oli siinä liitetty osallisuutta tarkoittavaan yhdeksänteen lukuun.² Vuoden 1884 ehdotuksessa vastaavat säännökset olivat niinkään lain yleisessä osassa, erityisessä kuudennessa luvussa.³ Rikoslaisissa suosimista koskeva säännös sensijaan sijoitettiin erinäisten rikosten puolelle 16 lukuun. Säännös on laissa edelleen alkuperäisessä muodossaan.

Eräiden suosimisrikosta koskevien näkökohtien tarkasteleminen edellyttää tietoa sanotun rikoksen yleisestä luonteesta ja erityisesti siitä, mitä oikeushyvää on pidettävä sen loukkausobjektina. Loukkausobjektin määrittäminen taas on läheisessä yhteydessä siihen kysymykseen, käsittääkö RL 16 luv. 20 §:n säännös sekä henkilökohtaisen että asiallisen suosimisen. Henkilökohtainen suosiminen tarkoittaa rikoksenteikijän auttamista välttämään hänelle kuuluva rangaistus, asiallinen suosiminen sensijaaan merkitsee, että rikoksenteikijälle annetaan tilaisuus käyttää hyväksi rikoksen

¹ Ks. *Forsman*, *De särskilda brotten* III, 4 painos, s. 226.

² Ks. *Komitébetänkande* 1879, s. 30—31 ja 185.

³ Ks. *Komitébetänkande* 1884, s. 12 ja 150.

tuottamia etuja.⁴ Oikeustieteessämme *Forsman* on, vastoin *Särkilahden* ja *Honkasalon* esittämiä mielipiteitä,⁵ ollut sillä kannalla, että RL 16 luv. 20 §:n säännös tarkoittaisi henkilökohtaisen suosimisen lisäksi ainakin osittain myös asiallista suosimista. Rikoslain valmistelutyöt, erityisesti vuoden 1884 komitean mietinnön perustelut, näyttävätkin ensi silmäyksellä antavan tukea *Forsmanin* mielipiteelle, sillä näissä huomautetaan suosimista koskevan, ehdotuksessa rikoslain yleiseen osaan liitetyn 49 §:n säännöksen tarkoittavan kaikkea muuta rikoksen suosimista paitsi sitä, josta erityiseen osaan on sijoitettu omat, nykyisen rikoslakimme 32 luvun säännöksiä vastaavat säännökset.⁶ Kun rikoslakimme 16 luv. 20 §:n säännös on syntynyt äskenmainitun ehdotuksen 49 §:n säännöksen pohjalta, voitaisiin ajatella rikoslain tässä kohdin jääneen ehdotuksen perusteluissa lausutun mielipiteen kannalle. Mutta on otettava huomioon, että RL 16 luv. 20 §:ssä käytetty sananmuoto ei ole sama kuin ehdotuksen 49 §:ssä, vaan ensinmainitusta on jätetty pois ehdotuksessa olleet sanat: »... eller förhjelpa honom att åtnjuta fördel af gerningen...». Oikeustieteessä on asiallinen suosiminen määritelty juuri näillä sanoilla. Toisaalta RL 16 luv. 20 §:n säännökseen jääneet, siinä tarkoitettua suosimista kuvaavat lausekkeet: »... on kätkenyt rikoksenteikijän tahi ollut hänen kätkemistään auttamassa, taikka edistänyt rikoksenteikijän pakoa taikka ollut hänelle apuna rikoksen salaamisessa tahi sitä koskevain todisteiden hävittämisessä...» ilmeisesti tarkoittavat nimenomaan henkilökohtaista suosimista. Tästä, samoin kuin siitä, että suosimista koskeva säännös rikoslaissa on sijoitettu lukuun, joka koskee julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia, voidaan päätellä, että RL 16 luvun 20 §:n tarkoittama rikos rajoittuu henkilökohtaiseen suosimiseen. Asiallista suosimista se ei ole silloinkaan, kun se ehkä välillisesti vaikuttaa siihen, että rikoksenteikijä rangaistuksen välttämisen lisäksi pääsee ilman sitä vähin-gonkorvausta, mikä hänelle voitaisiin tuomita maksettavaksi rikoksen johdosta. Säännös ei saata käsittää sellaisia tapauksia, joissa suosiminen ei ollenkaan kohdistu yleisiä intressejä vastaan. RL 16 luv. 20 §:n tarkoit-

⁴ Suosimisen lajeista esitetty määritelmät mm. *Särkilahden* oppikirjan erinäisiä rikoksia koskevassa osassa (II), 2 painos, s. 363.

⁵ Näistä lähemmin *Forsman*, em. teos, s. 227; *Särkilahti*, em. teos, s. 364; *Honkasalo*, *Erinäiset rikokset*, 2 painos, s. 120.

⁶ Ks. *Komitebetänkande* 1884, s. 150.

taman rikoksen loukkausobjektina on valtion oikeudenhoito eikä suinkaan edellä käyneen rikoksen loukkaama intressi.⁷

RL 16 luv. 20 §:n saatua edellä kuvatun sanamuodon rikoslakiin ei jäänyt mitään asiallista suosimista koskevaa yleistä säännöstä. Tosin tässä yhteydessä kiintyy huomio RL 32 lukuun, jossa kriminalisoidaan varastetun tavaran kätkeminen sekä muu luvaton ryhtyminen rikoksen kautta saatuun tavaraan. Mainitun luvun säännöksissä tarkoitetuille rikoksille on ominaista vaikuttaminen jonkin aikaisemman varallisuusrikoksen kautta syntyneen oikeudenvastaisen tilan jatkumiseen.⁸ Subjektiivisessa suhteessa sanotun luvun 1 ja 4 §:ssä tarkoitettujen rikosten tekijöiden tahallisuuteen tulee kuulua tietoisuus rikoksen kohteena olevan esineen alkuperästä, ja saman luvun 6 §:ssäkin edellytetään, että tekijä tulee myöhemmin, esineen jo saatuaan, tämän seikan tuntemaan. *Forsman* on RL 32 luvun säännöksissä nähnyt rikoksen asiallisen suosimisen kriminalisoinnin.⁹ Tämä mielipide ei kuitenkaan saata olla oikea. Myönnettävä tosin on, että sanotun luvun säännöksissä mainitut rikokset usein ovat luonteeltaan asiallista suosimista. Mutta, kuten *Särkilähti* sattuvasti huomauttaa, niiden kriminalisoinnin perustana ei ole se, että niillä suosittaisiin aikaisemman varallisuusrikoksen tekijää, vaan se, että ne vaikeuttavat esineen oikean omistajan mahdollisuuksia saada menettämänsä esine takaisin.¹⁰ Jos esim. varastetun tavaran kätkeminen katsottaisiin varkauksen asialliseksi suosimiseksi, RL 32 luv. 1 §:n mukaan rangaistaviin tekoihin ei voitaisikaan sisällyttää esim. sellaisia tapauksia, joissa varastettu tavara ostetaan hyvässä uskossa olevalta »välikädeltä».¹¹ Tällaiseen rajoitukseen ei lainsäädännön sanamuoto kuitenkaan anna oikeutusta. Voidaan ehkä huomauttaa, että elleivät RL 32 luvun tarkoittamat rikokset ole luonteeltaan jonkinlaista suosimista, on vaikeata ymmärtää, miksi lainsäätäjä on tämän luvun 1 ja 4 §:n säännöksiin aivan samoin kuin 16 luv. 20 §:n säännökseenkin liittänyt sellaisen määräyksen, ettei rangaistusta saada määrätä suuremmaksi kuin mitä tekijälle olisi voitu tuomita avun-

⁷ Ks. *Honkasalo*, em. teos, s. 120; *Särkilähti*, em. teos, s. 364.

⁸ Ks. *Honkasalo*, em. teos, s. 68.

⁹ *Forsman*, De särskilda brotten I, 4 painos, s. 520 ja 522.

¹⁰ Ks. *Särkilähti*, em. teos, s. 255.

¹¹ *Forsman*, em. teos, s. 527, onkin sillä kannalla, että kaikkien »välikäsiä» tulisi toimia in mala fide. Toisin *Honkasalo*, *Erin. rikokset*, s. 67; *Särkilähti*, em. teos, s. 254.

annosta edellä käyneeseen rikokseen. Sangen luultavaa onkin, että tämä määräys on lakiin jäänyt sen vanhan, rikoslain valmistelutöiden yhteydessä nimenomaan lausutun käsityksen johdosta, että RL 32 luvussa tarkoitetuilla rikoksilla todella aina olisi suosimisen luonne.¹² Mutta sanottu määräys ei saata oikeuttaa lain tulkitsijaa poikkeamaan niistä rajoista, jotka RL 32 luvun säännösten sanamuoto luvussa tarkoitetuille rikoksille asettaa. Kyseessä olevien rikosten »puristaminen» asiallisen suosimisen kategoriaan olisi keinotekoinen konstruktio, joka ei johtaisi oikeuskäsitystämme tyydyttävään tulokseen. Niinikään voidaan todeta, että yhtä vähän kuin kaikki RL 32 luvussa tarkoitettut tapaukset ovat luonteeltaan edellä käyneen varallisuusrikoksen asiallista suosimista, yhtä vähän rajoittuvat asiallisen suosimisen käsitteelliset mahdollisuudet sanotun luvun tarkoittamiin tapauksiin.¹³ Asiallinen suosiminen voidaan toisin sanoen eräissä tapauksissa rangaista RL 32 luvussa tarkoitettuina rikoksina, mutta monessa muussa tapauksessa se jää rankaisemattomaksi teoksi. Rikoslaisissa on ilmeisesti kiinnitetty huomiota etupäässä käytännöllisiin näkökohtiin ja pidetty huolta siitä, että lähinnä sellainen asiallinen suosiminen, jolla on itsenäisen varallisuusrikoksen luonne, saa laissa omat rangaistussäännöksensä.¹⁴

RL 16 luv. 20 §:ssä tarkoitettu henkilökohtainen suosiminen, jonka tarkasteluun seuraavassa rajoitutaan, on toimimista rikoksentekijän hyväksi. Se eroaa oleellisesti siitä tekijän avustamisesta, joka RL 5 luv. 3 §:ssä julistetaan avunantona rangaistavaksi. Suosiminen ei, päinvastoin kuin avunanto, koskaan saata olla syy-yhteydessä seuraukseen. Suosimisen avunantoa pienempää yhteiskunnallista merkitystä on lainsäätäjä nähtävästi pyrkinyt korostamaan säätäessään, ettei suosimisesta tuleva ran-

¹² Ks. *Komitébetänkande* 1884, s. 150, sekä *Särkilahti*, em. teos, s. 255.

¹³ Oikeustieteessämme on tässä yhteydessä huomautettu myös (ks. *Särkilahti*, em. teos, s. 255), että varastetun tavarän kätkeminen ja muut RL 32 luvussa mainitut rikokset eivät saattaisi olla luonteeltaan asiallista suosimista, koska niiden rankaisemisen ehtona ei ole in concreto rangaistava alkurikos. Selvää on, että jos asiallisen suosimisen loukkausobjektina pidetään, kuten esim. *Liszt-Schmidtin* oppikirjassa, (24 kokonaispainos, s. 631) valtion oikeudenhoitoa, tämä huomautus pitääkin paikkansa. Toisin on asianlaita silloin, kun loukkausobjektiksi katsotaan *Frankin* kommentaarissa (18 painos, s. 545) esitetyn tavoin sama varallisuusintressi, jota alkurikoskin oli loukannut.

¹⁴ Tässä yhteydessä on syytä mainita myös RL 38 luv. 10 §:n 2 mom. säännös, jossa rangaistavaksi julistettu »jälkikiskonta» voinee olla luonteeltaan asiallista suosimista.

gaistus saa nousta suosimisen kohteena olleen rikoksen avunannosta tulevaa rangaistusta korkeammaksi.¹⁵ Kun suosiminen kohdistuu alkurikoksesta riippumatta aina samaan intressiin, valtion oikeudenhoitoon, se tällä tavoin pysyttelee ikäänkuin määrättyissä puitteissa. Tämän vuoksi sen rangaistusasteikko ei saata olla yksinomaan eikä edes pääasiallisesti riippuvainen alkurikoksen asteikosta. Tämä ei tietenkään estä lainkäyttäjää silti rangaistusta mitatessaan ottamasta rangaistusasteikon sallimissa rajoissa huomioon suosimisen kohteena olevan rikoksen laatua.

Suosimisen ja avunannon toisistaan erottaminen näyttää helpolta, koska rikoslain niitä koskeissa säännöksissä nimenomaan mainitaan, että avunannon tulee tapahtua joko ennen rikoksen tekemistä tai sen aikana, suosimisen sensijaan vasta suosijan saatua rikoksesta tiedon. Sen rikoksen tekemisajalla, johon avunanto tai suosiminen kohdistetaan, näyttää siis tässä kohdin olevan ratkaiseva merkitys. Tästä syystä on tärkeitä tietää, milloin rikos on katsottava tehdyksi. Tekoajasta on oikeustieteessä esitetty erilaisia mielipiteitä. Sensijaan että vanhemmassa tieteisopissamme yleisesti pidettiin seurauksen tapahtumisen hetkeä määräävänä kaikkeen muuhun paitsi syyntakeisuuteen ja syyksiluettavuuteen nähden,¹⁶ on uudessa rikosoikeustieteessämme *Honkasalo* esittänyt sen mielipiteen, että kysymys olisi jokaisen säännösten osalta ratkaistava erikseen ottaen huomioon sen seikan, mitä teon hetkeä silmälläpitäen lainsäätäjä on nämä säännöt laatinut.¹⁷ Voidaan kysyä, onko RL 16 luv. 20 §:n säännöksessä olevat sanat ymmärrettävä siten, että suosiminen olisi mahdollista aikaisintaan suosijan saatua seurauksen tapahtumisesta tiedon, vai olisiko ajateltavissa, että RL 16 luv. 20 §:n mukaan rangaistaisiin myös sellainen tekijän »avustaminen», joka tapahtuisi jonkin rikoksen tunnusmerkistöön kuuluvan tahdontoiminnan tapahduttua, mutta ennen seurauksen ilmenemistä. Kysymyksellä on merkitystä ns. seurausrikosten osalta, joissa tunnusmerkistön toteutuminen edellyttää tekijän puolelta tapahtuvan tahdontoiminnan lisäksi jotakin määrättyä, tästä usein ajal-

¹⁵ Saksan rikoslain vastaavan säännöksen mukaan henkilökohtaisesta suosimisesta tuleva rangaistus ei saa nousta korkeammaksi kuin mitä tekijälle olisi voitu tuomita. Ks. *Liszt-Schmidt*, em. teos, s. 631; *Frank*, em. teos, s. 564. Ks. myös *Forsman*, *De särskilda brotten* III, s. 241.

¹⁶ Ks. esim. *Särkilähti*, *Rikosoikeuden yleiset opit*, 5 painos, s. 48 ja 100.

¹⁷ Ks. *Honkasalo*, *Suomen rikosoikeus*, yleiset opit, s. 152.

lisesti erotettavissa olevaa ulkonaista tapahtumaa.¹⁸ Käytännössä voidaan ajatella mahdolliseksi esim. sellainen tapaus, että A auttaa pakoon B:n, senjälkeen kuin viimeainittu on asettanut aikasytytyspommin C:n asuntoon saadakseen tämän surmatuksi. Onko A, joka tietää B:n tahdontoiminnasta, katsottava rikoksen suosijaksi RL 16 luv. 20 §:n tarkoittamassa merkityksessä? Ilmeistä on, että A on äskenkerrotussa tapauksessa tehnyt oikeudenvastaisen ja rangaistuksen arvoiselta tuntuvan teon. Oikeuskäsitystämme ei tyydyttäisi ratkaisu, jonka mukaan A voisi syyllistyä rikoksen suosimiseen vasta saatuaan B:n rikoksen seurauksesta tiedon, vaan tiedon tahdontoiminnasta täytyy tässä kohdin riittää. Tosin voidaan ajatella, että B:n teko jostakin syystä ei saisi hänen tarkoittamaansa seurausta. A:n suosiminen kohdistuu silloin B:n tekemään yritykseen, mikäli tämä on konkreettisesti rangaistava teko.¹⁹ Jos taas yrityksen tekijä esim. »tehokkaan katumuksen» kautta estää suunnittelemansa seurauksen tapahtumisen, suosiminenkin jää rankaisematta. Tämä johtuu siitä, että rikos valtion oikeudenhoitoa vastaan ei ole mahdollinen tapauksessa, jossa mitään rangaistusvaadetta ei tule syntymään.

Laissa edellytetään suosiminen mahdolliseksi vasta tekijän saatua tietää rikoksen tapahtuneen. Tässä suhteessa *Forsman* on pitänyt riittävänä, että tekijä tietää toisen aikovan tehdä rikoksen, ja katsonut suosimiseksi esim. sellaisenkin tapauksen, jossa rikosentekijälle on ennen rikoksen tekoa tämän tietämättä hankittu vene pakenemista varten.²⁰ RL 16 luv. 20 §:n sanamuoto ei kylläkään näytä tällaiseen tapaukseen soveltuvan. Mutta kun toisaalta edellä kuvatun teon rankaisematta jättäminen olisi oikeuskäsityksemme vastaista ja teko muilta paitsi aikarajoiltaan täysin täyttää suosimisen edellytykset, teon katsominen suosimiseksi saattaa olla paikallaan.²¹

Forsman on katsonut,²² että asianomistajarikoksen suosiminen olisi

¹⁸ Selvää on, että seurauksella tässä tarkoitetaan välitöntä seurausta.

¹⁹ Ks. *Forsman*, De särskilda brotten III, s. 232.

²⁰ Ks. *Forsman*, em. teos, s. 233.

²¹ Määriteltäessä suosimisrikoksen rajoja lieenee tärkeämpää kiinnittää huomiota teon oikeudenhoitoa vastaan suuntautuvaan luonteeseen kuin säännöksessä mainittuihin aikarajoihin, koska sanat »...saatuansa tietää rikoksen tapahtuneeksi...» on lakiin sisällytetty luultavasti etupäässä selventämään suosimisen ja osallisuuden välistä eroa.

²² Ks. *Forsman*, em. teos, s. 229—230. Toisin *Särkilahti*, Suomen rikosoikeuden oppikirja II, s. 367.

mahdollista vasta asianomistajan tekemän ilmiannon tai syytteenpanon jälkeen. Tämä käsitys perustuu Forsmanin mukaan siihen, että rikos valtion oikeudenhoitoa vastaan voi tapahtua vasta konkreettisen rangaistusvaateen jo ollessa olemassa. Forsmanin käsitys ei kuitenkaan saattane olla oikea. Laissa ei RL 16 luv. 20 §:n kohdalla mainita muuta edellytystä kuin että rikos on tapahtunut ja suosija siitä saanut tiedon. Oikeustietees-sämme vallitsevan mielipiteen mukaan asianomistajan ilmianto on rikok-sen rangaistavuuden prosessuaalinen edellytys, joka ei suinkaan ratkaise, onko teko katsottava rikokseksi vai ei.²³ Vaikka asianomistaja ei vielä oli-sikaan syytetä nostanut tai ilmiantoa tehnyt, suosiminen on siksi mahdol-lista.

Edellä on kosketeltu kysymystä suosimisen varhaisimmasta mahdolli-sesta ajankohdasta. On syytä selvittää myös, mikä on myöhäisin aika. Milloin syytetä rikoksenteikijää vastaan ei ole tehty, suosiminen saattaa tulla kysymykseen aina syyteoikeuden vanhentumiseen saakka.²⁴ Milloin syyte on tehty, mutta tekijä saanut lopullisesti vapauttavan tuomion, tämä muodostaa suosimisen rajan. Jos rikoksenteikijä taas on tuomittu rangais-tukseen, suosiminen on mahdollista aina tämän loppuun kärsimiseen, täy-täntöönpanon vanhentumiseen taikka sen muilla tavoin tapahtuvaan rau-keamiseen saakka. Vanhentunutta rikosta ei voida suosia, vaikka oikeus vahingonkorvauksen saamiseen vielä olisikin olemassa. Teko, joka vain estäisi asianomistajaa saamasta vahingonkorvausta, olisi pikemminkin asiallisen suosimisen luontoinen, eikä sitä ole voitu RL 16 luv. 20 §:n sisältämässä, valtion oikeudenhoitoa vastaan kohdistuvassa rikoksessa tar-koittaa.²⁵

Edelläolevasta ilmenee, että oikeudenkäynnin aikana, vieläpä rangais-tuksen täytäntöönpanonkin aikana tapahtuva rikoksenteikijän avustaminen

²³ Forsmanin käsitys saaneeikin osittain selityksensä siitä, että hän katsoo asianomis-tajan ilmiannon eräissä tapauksissa vasta antavan teolle sen rikollisen luonteen.

²⁴ Erikoistapauksia ovat ne, joissa syyttäjä on NuorRikL 2 §:ssä osoitetuin tavoin jät-tänyt syyttämättä nuorta rikoksenteikijää tämän tekemästä rikoksesta. Yksilön oikeus-hyviä vastaan suuntautuvia rikoksia voidaan suosia vielä tällaisen päätöksen jälkeenkin, sillä se ei estä asianomistajaa käyttämästä syytteen nostamista koskevaa oikeuttaan. Jos katsotaan virallisen syyttäjän voivan peruuttaa syyttämättä jättämistä tarkoittavan pää-töksensä, suosiminen käy kaikissa rikoksissa mahdolliseksi aina syytteenpanon vanhen-tumiseen saakka.

²⁵ Toisin Forsman, em. teos, s. 231, jo vireillepantuun vahingonkorvauskanteeseen nähden.

voidaan lukea henkilökohtaisen suosimisen piiriin. Lainsäätäjä on RL 16 luv. 20 §:n säätäessään tosin epäilemättä pitänyt silmällä etupäässä aikaisemmassa vaiheessa, ennen oikeudenkäyntiä tai sen aikana, tapahtuvaa suosimista, jolla on käytännössä suurin merkitys. Tämä selviää mm. siitä, että eräät suosimisen muodot, kuten todisteiden hävittäminen rikoksesta, saavat merkityksen vain sellaisena ajankohtana, jolloin rikosta vielä ei ole selvitetty, samaten siitä, että rikoslaissa on eräitä muita myöhemmässä vaiheessa tapahtuvaa suosimista tarkoittavia säännöksiä, kuten 16 luv. 10 §:n sisältämä säännös vangin vapauttamisesta. Oikeudenkäynnin jälkeen tapahtuvaan suosimiseen voidaan kuitenkin syyllistyä esim. auttamalla ulkomaille pakenemaan ehdonalaisessa vapaudessa oleva rikoksentekijä tai ehdollisen rangaistustuomion saanut henkilö.

Seurausrikoksissa, joissa suosiminen saattaa tapahtua jo ennen seurausten ilmenemistä, osallisuus rikokseen ja sen suosiminen näyttävät voivan esiintyä samanaikaisesti. Samanlainen on tilanne myös ns. jatkuvassa rikoksessa, jossa rikos ajallisesti kestää vielä sen jälkeen kun sen tunnusmerkistö on toteutunut. Voidaan esim. ajatella, että A, joka kaikin tavoin haluaa avustaa B:n tekemää laitonta vangitsemista, rikoksen luoman oikeudenvastaisen tilan jatkumista edistäessään samanaikaisesti myös auttaa B:tä pakenemaan rikospaikalta. Miten A:n toiminta on arvosteltava? Onko hänen katsottava syyllistyneen vain avunantoon vai tämän lisäksi vielä suosimiseenkin? Jälkimmäisen mielipiteen puolesta voidaan esittää se peruste, että avunanto laittomaan vangitsemiseen ja saman rikoksen suosiminen kohdistuvat eri oikeushyviin, edellinen loukatun vapauteen, jälkimmäinen taas valtion oikeudenhoitoon. Kysymyksessä ei siksi saata olla mikään »lainkonkurenssi», jossa toinen tekemuoto sisältyisi toiseen, vaan todellinen konkurenssi, joka lienee aina reaali- eikä ideaalikonkurrenssin luontoista.²⁶ Oikeustieteessämme on pohdittu sitä erikoistapausta, että rikoksentekijälle jo ennen rikoksen tapahtumista annetaan suosimista koskeva lupaus, joka sitten täytetään.²⁷ Tällainen toiminta käsittää yleensä kaksi eri rikosta. Lupaus sinänsä voi olla osallisuutta, joko yllytystä tai avunantoa, sen täyttäminen taas on erikseen arvosteltava valtion oi-

²⁶ Näin Forsman, em. teos, s. 232—233.

²⁷ Tästä oli vuoden 1884 komitean ehdotuksessa säädetty, että tekijää rangaistaan vain avunannosta. Samalla kannalla on Särkilähti, em. teos, s. 366.

keudenhoitoa vastaan tehtynä suosimisena. Yllytystä on suosimisen luppaaminen silloin, kun se saa tekijässä aikaan toimintapäätöksen, joka johtaa hänet rikoksen tekoon, psyykillistä avunantoa taas silloin, kun lupaus vahvistaa tekijän rikoksen tekoa koskevaa päätöstä.²⁸ Suosimisen lupauksen ja itse suosimisen rankaiseminen erikseen ei liene mahdotonta, kun laissamme ei ole mitään sellaista rajoitusta, ettei johonkin rikokseen osallistunutta voitaisi rangaista saman rikoksen suosimisesta RL 16 luv. 20 §:n mukaan. RL 32 luvun säännösten tarkoittamien rikosten osalta tilanne on toinen, kun asianomaisissa säännöksissä nimenomaan selitetään, että niissä tarkoitetuista teoista ei saateta rangaista aikaisemmin tapahtuneen rikoksen tekijää eikä osallisia. Mutta tämä puolestaan johtuu ilmeisesti siitä, että RL 32 luvun rikokset ja sitä edeltänyt varallisuusrikos kohdistuvat samaan oikeushyvään ja että tämän loukkaaminen tulisi rangaistuksi kahteen kertaan, jos esim. varkauteen osallinen lisäksi erikseen rangaistaisiin varastetun tavaran kätkemisestä. Huomattava kuitenkin on, että edellä esitettyä mahdollisuutta saman henkilön rankaisemiseen sekä osallisuudesta johonkin rikokseen että saman rikoksen suosimisesta RL 16 luv. 20 §:n mukaan rajoittaa suuresti oikeustieteessämme esitetty ja epäilemättä oikeana pidettävä sääntö, jonka mukaan ketään ei voida rangaista oman rikoksensa suosimisesta.²⁹ Niissä tapauksissa, joissa esim. avunantajan päätekijään kohdistama suosiminen samalla on hänen oman osallisuutensa suosimista, tämä teko jää rankaisematta. Tästä seuraa, että käytännössä tällainen osallisen suorittama suosiminen jää rangaistavan teon luontoiseksi pääasiassa silloin, kun se tapahtuu päätekijän pakoon auttamisen muodossa, sillä todisteiden hävittäminen ja muu rikoksen salaaminen sisältää tavallisimmin myöskin osallisen oman toiminnan suosimisen. Edellä esitettyjä sääntöjä on sovellettava myös tapaukseen, joissa rikoksen tekijä suosii rikokseensa osallistunutta henkilöä tai joissa eri osalliset suosivat toisiaan. Kaikissa näissä tapauksissa voidaan suosiminen sen kohteena olevaan rikokseen osallistumisesta huolimatta erikseen rangaista, ellei se samalla ole suosijan oman aikaisemman rikollisen toiminnan suosi-

²⁸ Ks. Jotuni, Rikosoikeuden yleiset opit, s. 143.

²⁹ Ks. Honkasalo, Erin rikokset, s. 121; Särkilähti, em. teos, s. 366. Tämän käsityksen oikeellisuuden perusteeksi voidaan viitata suosimissäännöksessä olevaan määräykseen, jonka mukaan läheisen omaisenkin suosiminen jää rankaisematta.

mista. Oikeustieteessä on esitetty myös kysymys, voiko rikoksen kohteeksi joutunut henkilö syyllistyä suosimiseen RL 16 luv. 20 §:n tarkoittamassa merkityksessä, ja tähän on joskus vastattu kieltävästi.³⁰ Saatu tulos perustuneekin vanhaan käsitykseen suosimisen ja osallisuuden samankaltaisuudesta. Miksi ei esim. törkeän pahoinpitelyn kohteeksi joutunut voisi saada rangaistusta siitä, että hän auttaa rikoksentekijän pakenemaan? Pahoinpitely on loukannut hänen yksityisen intressinsä lisäksi myös julkista intressiä ja se seikka, että pahoinpitelyn tekijää ei saada tuomituksi rangaistukseen teostaan, on epäilemättä yleisen edun vastaista. Niissä tapauksissa, joissa on kysymys virallisen syytteen alaisista rikoksista, voidaan suosimisesta siksi rangaista myös se henkilö, jota vastaan rikos tehtiin. Rikoksentekijälle rikoksen tapahtuttua mahdollisesti suotu »anteeksianto» ei saata poistaa teolta rikoksen luonnetta, eikä sillä henkilöllä, jota vastaan rikos suunnataan, voi olla oikeutta vallita suosimisen kohteena olevia julkisia intressejä.

Rikoslaisissa on eräitä suosimissäännöistä lähellä olevia säännöksiä, joista ensiksi kiintyy huomio samassa 16 luvussa oleviin 19 ja 10 §:iin. *Formanin* esittämän mielipiteen mukaan kumpikin mainituista säännöksistä syrjäyttää saman luvun 20 §:n säännöksen siitä syystä, että ne tätä yksityiskohteisempina soveltuvat paremmin käytettäviksi niissä kuvailtuihin tekoihin.³¹ Mielipiteen oikeellisuus on RL 16 luv. 19 §:n osalta kyseenalainen. 16 luv. 19 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntirikos tapahtuu silloin, kun tekijä »ajoissa, kun rikosta vielä kävisi estäminen», jättää siitä ilmoittamatta viranomaisille tai sille, jota vaara uhkaa, suosimisen sensijaan edellyttäessä jo tehtyä rikosta. Edellistä lainkohtaa on kuitenkin tulkittu siten, että ilmoittamatta jättäminen saattaa tapahtua jatkuvien rikosten osalta vielä niinkin myöhäisessä vaiheessa kuin tunnusmerkistön jo tultua täytetyksi.³² Tällaisessa tapauksessa saattavat RL 16 luv. 19 ja 20 §:n tarkoittamat rikokset tapahtua samanaikaisesti, ja samoin on asianlaita myös kysymyk-

³⁰ *Forsman*, De särskilda brotten III, s. 238, joka kysymyksessä on maininnut, ei lausu omaa kantaansa. Sensijaan hän kertoo, että *Hagströmer* oli vuoden 1884 komitean mietinnön lakiehdotusta tarkastaessaan katsonut sanotun ehdotuksen suosimista koskevan kohdan olevan tässä suhteessa selvennyksen tarpeessa, mitä huomautusta valtiopäivien rikoslakivaliokunta kuitenkin ei ottanut huomioon.

³¹ *Forsman*, em. teos, s. 233—234.

³² Ks. *Honkasalo*, Erin rikokset, s. 122.

sen ollessa seurausrikoksen yrityksestä. Sekä RL 16 luv. 19 §:n että saman luvun 20 §:n tarkoittama rikos kohdistuu yleistä intressiä vastaan. Edellisessä lainkohdassa mainittu rikos on luonteeltaan ns. varsinainen laiminlyöntirikos. Saman luvun 20 §:n tarkoittama rikos sensijaan saattaa, kuten rikokset yleensä, tapahtua sekä positiivisin teoin että laiminlyönnein. Suosiminen laiminlyönnin muodossa on ns. epävarsinainen laiminlyöntirikos. Ollakseen oikeudenvastainen se edellyttää tekijällä olevaa erityistä velvollisuutta toimia määrätyn tavoin. Laiminlyönnein tapahtuvasta rikoksen suosimisesta voidaan rangaista vain sellainen henkilö, jolla olisi oikeusjärjestyksemme mukaan ollut velvollisuus ryhtyä johonkin määrättyyn positiiviseen toimeen.³³ Siinä tapauksessa, että sellaista velvollisuutta ei ole olemassa eikä laiminlyönti siksi saata tulla RL 16 luv. 20 §:n mukaan rangaistavaksi, voi tulla kysymykseen RL 16 luv. 19 §:n käyttäminen. Sanotut kaksi rikosta, ilmoittamatta jättäminen ja suosiminen, eivät siis saata esiintyä samanaikaisesti, vaan vain vaihtoehtoisesti. Tyypillinen »lainkonkurenssin» tapaus on sensijaan vangin vapauttamisen ja suosimisen suhde toisiinsa. RL 16 luv. 10 §:ssä tarkoitettu teko on nimittäin eräs suosimisen erikoislaji, minkä vuoksi sanottu säännös tässä tapauksessa yksityiskohtaisempana syrjäyttää saman luvun 20 §:n yleisen suosimissäännöksen. Kyseessä olevien säännösten yhteyttä osoittaa erityisesti se, että toisessa on määräys teon rankaisematta jättämisestä, toisessa taas rangaistuksen vähenemisestä siinä tapauksessa, että henkilö, jonka tekemää rikosta suosittiin tai joka vapautettiin, on tekijän läheinen sukulainen tai omainen. RL 16 luv. 10 §:n mukaan tuomittava henkilö joutuu tosin siinä suhteessa huonompaan asemaan, että hän saa rangaistuksen silloinkin, kun vapauttamalla rangaistuslaitoksesta »suosii» poliittarikoksesta rangaistusta kärsivää vankia, sensijaan että RL 16 luv. 20 §:n säännöstä käytettäessä tämä tapaus jäisi lain nimenomaisen määräyksen mukaan rankaisematta. Sanottu ero, joka on voinut alkuaan johtua siitä, että lainsäätäjä on RL 16 luv. 20 §:n säännöstä laatiessaan vanhaan tapaan tullut verranneeksi suosimista avunantoon, ei kuitenkaan loukkaa oikeuskäsitystämme, koska vangin vapauttaminen muuta suosimista suu-

³³ Ks. tästä *Honkasalo*, Suomen rikosoikeuden oppikirja, yleiset opit, s. 145—152, sekä suosimisrikoksen kohdalta *Honkasalo*, Erin. rikokset, s. 121.

Eräitä suosimisrikosta koskevia näkökohtia

remmassa määrin suuntautuu yleisiä intressejä vastaan, ja sen rangaistavuus siksi saattaa erota muun suosimisen saamasta rangaistuksesta.

Suosimisen kanssa voivat monet rikoslaissa mainitut rikokset olla ideaalikonkurensissa. Näihin kuuluvat esim. väärä vala ja väärä ilmoianto. Kumpakaan näistä rikoksista ei voida pitää erityisinä suosimisen lajeina, koska niihin ei välttämättömästi eikä edes säännönmukaisesti sisälly suosimismomenttia.³⁴ Suosimisen kanssa ideaalikonkurensissa voi edelleen olla esim. virkamiehen vastustaminen, lahjominen ja erehdyttäminen.³⁵

Tässä ei voida tarkastella laajaa kysymystä puolustusasianajajan mahdollisuudesta syyllistyä päämiehensä rikoksen suosimiseen. Ilmeistä on, että asianajaja saattaa tehdä RL 16 luvun 20 §:n tarkoittaman rikoksen esim. todisteita hävittämällä tai rikoksentekijän pakoa auttamalla. Oikeudenkäynnissä hänen asemansa on kieltämättä erikoislaatuinen, varsinkin kun häntä koskevat RL 38 luvussa olevat, väärän asian ajamista ja vaitiolovelvollisuutta tarkoittavat säännökset. Näistä edellinen, RL 38 luv. 2 §:n 3 momentissa oleva säännös syrjäyttäneenä erikoissäännöksenä yleisen suosimissäännöksen.

³⁴ Väärään valaan nähden on tähän tulokseen tullut *Forsman*, De särskilda brotten III, s. 234.

³⁵ Eräs KKO:n ratkaisevaksi tullut oikeustapaus (Tied. 15/1932) koski yksin teoin tehtyjä asiakirjan hävittämistä ja rikoksen suosimista, joista tekijä tuomittiin rangaistukseen RL 16 luv. 15 ja 20 §:n sekä 7 luv. 1 §:n nojalla.

Tästä kysymyksestä, ks. *Salmiala*, DL 1921, 311; *Edelman*, DL 1931, s. 278 ja 280; *Kivimäki*, DL 1924, s. 239; *Salmiala*, DL 1946, s. 218. *Forsman*, De särskilda brotten III, s. 235, on katsonut, ettei puolustusasianajajaa voitaisi oikeudenkäynnin aikana tapahtuneesta päämiehensä rikoksen salaamisesta rangaista, koska päämiehen puolustaminen on asianajajan julkisoikeudellinen tehtävä.